

Werken aan én in digitale ecosystemen in de zorg

Om de zorg voor iedere inwoner in Nederland kwalitatief goed, toegankelijk en betaalbaar te houden, wordt er hard gewerkt aan het hervormen van de zorg. Inmiddels is daarvoor een heel scala aan ingrepen opgetuigd: regelingen, adviezen, akkoorden, informatiestelsels en samenwerkingsinitiatieven.

Al deze interventies samen dragen bij aan het digitaal ecosysteem dat gegevensuitwisseling tussen partijen en patiënten makkelijker maakt: dit draagt direct bij aan het behouden van goede en toegankelijke betaalbare zorg.

Van nature zijn veel organisaties actief op hun eigen eilandje, ze werken vanuit een organisatie-specifieke visie om de zorg te veranderen. Echter, er is een multidisciplinaire aanpak nodig om dat te kunnen bereiken, zoals blijkt uit het Integraal Zorgakkoord: 'Samen werken aan goede zorg' (IZA). Het akkoord werd in het najaar van 2022 na veel voorbereidingswerk en overleggen door alle stakeholders vastgesteld. Een groot aantal partijen zette zijn handtekening onder het IZA, zoals, zoals ziekenhuizen, ggz's en ouderenzorg. Ook belangen- en brancheorganisaties en partijen uit welzijn en ondersteuning speelden een rol in de ondertekening. Met al deze partijen aan

boord geldt IZA als een goed vertrekpunt voor samenwerken in het zorg-ecosysteem.

Gezondheidsecosysteem voor passende zorg

Om de gezondheidszorg te kunnen veranderen, ligt de nadruk op preventie en gezondheid. Hierop inzetten moet ertoe leiden dat patiënten minder een beroep doen op zorg. De zorg moet dus transformeren naar een gezondheidsecosysteem. Dit vergt nieuwe samenwerkingen van onder meer welzijns- en zorgpartijen. De deelnemers aan deze nieuwe samenwerkingen dragen vanuit hun eigen visie en expertise bij aan het geheel, en in zulke ecosystemen is ruimte voor het belang van alle betrokkenen. Hierdoor voegen ze waarde toe aan dit gebied van preventie en gezondheid..

De eerste contouren van het gezondheidsecosysteem werden in 2020 al zichtbaar toen het Zorginstituut Nederland en de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) eind 2020 het advies 'Samenwerken aan passende zorg: de toekomst is nú' publiceerden. Hierin staat wat nodig is om passende zorg voor elkaar te krijgen. Zo is een belangrijke voorwaarde dat alle betrokken partijen zich verantwoordelijk voelen en dat ze het met elkaar eens zijn dat alleen samenwerken kan leiden

tot passende zorg. Die transitie gebeurt samen met de patiënt, voor de juiste zorg op de juiste plek en met de nadruk op gezondheid en preventie.

Digitale gegevensuitwisseling in een digitaal ecosysteem

Behalve dat landelijke partijen elkaar in een ecosysteem hebben gevonden, is er nog een andere, belangrijke factor die bijdraagt aan het al dan niet slagen van een goede samenwerking in het gezondheidsecosysteem: digitale gegevensuitwisseling. Vanuit de overheid wordt dat gestimuleerd door het Landelijk Dekkend Netwerk (LDN). Dit plan ontwikkelde het ministerie van VWS in samenwerking met een aantal belangrijke stakeholders. Het geeft zorgaanbieders, ICT-leveranciers en andere betrokkenen inzicht in welke stappen er moeten worden gezet om een landelijk dekkend netwerk te kunnen realiseren.

Een praktische uitwerking van het LDN is de oprichting van Stichting CumuluZ Zorgdata. CumuluZ is opgericht om de databeschikbaarheid in de zorgsector te verbeteren. Het doel is dat zorgverleners, patiënten, cliënten, inwoners en onderzoekers op het juiste moment over de juiste informatie beschikken. CumuluZ ontwikkelt een data-integratiefunctiefunctionaliteit.

Dat is een functionaliteit die het mogelijk maakt om gegevens beschikbaar te maken uit verschillende zorginformatiesystemen, volgens vastgelegde standaarden. CumuluZ brengt hiervoor zorgorganisaties sectorbreed samen om gezamenlijke doelstellingen te realiseren. Door samenwerking en afstemming over de sectoren heen wordt er gebouwd aan een gemeenschappelijke data-infrastructuur, waarbij dezelfde taal en techniek de databeschikbaarheid moet versnellen. Om ervoor te zorgen dat gezondheidsinformatie eenduidig kan worden vastgelegd en uitgewisseld, ontwikkelt en beheert Stichting Nationaal ICT Instituut in de Zorg (Nictiz) de informatiestandaarden.

Naast nationale initiatieven wordt ook lokaal en regionaal hard gewerkt aan initiatieven voor eenduidige, digitale gegevensuitwisseling. Denk bijvoorbeeld aan Connect4Care. Dit is een regionale samenwerkingsorganisatie (RSO) in Noord-Holland die de aangesloten organisaties een platform biedt om op een veilige manier data te delen. Initiatieven zoals Connect4Care werken vaak goed omdat het zorgveld overzichtelijk is. Daarentegen is het opschalen naar landelijk gebruik door de toenemende complexiteit lastig en blijft het moeilijk om eenvoudig en snel patiëntendata onderling te delen.

ICT als verbindende factor in digitaal ecosysteem

Veilig en snel patiëntgegevens en andere zorgdata onderling uitwisselen: het is een streven waaraan al jaren wordt gewerkt. Om zoveel mogelijk eenduidig en standaard data te kunnen uitwisselen in de hele zorgketen, heeft VWS in 2024 het Afsprakenstelsel Twiin aangemerkt als het landelijke afsprakenstelsel voor een veilige en betrouwbare gegevensuitwisseling door zorginstanties. Door gebruik te maken van de heldere afspraken in het afsprakenstelsel kunnen zorgaanbieders sneller implementeren en opschalen naar een veilige omgeving waarin de gegevens landelijk beschikbaar zijn. Dit verbetert de patiëntenzorg en draagt bij aan de administratieve lastenverlichting voor zorgverleners. Zij hoeven niet meer onnodig tijd te besteden aan het zoeken van de juiste gezondheidsgegevens van de patiënt.

Wat ook nodig is om informatie in ketens/ ecosystemen te delen, zijn orchestrator-organisaties zoals de Vereniging van Zorgaanbieders voor Zorgcommunicatie (VZVZ). VZVZ heeft drie kernfuncties. VZVZ is een kennis- en expertisecentrum voor interoperabiliteit. Daarnaast beheert ze de ontwikkeling en de uitvoering van afsprakenstelsels en gemeenschappelijke voorzieningen voor haar opdrachtgevers. Ook coördineert VZVZ de netwerken van uitwisselingen zoals het Landelijk Schakelpunt (LSP).

Een goed voorbeeld van organisaties die samenwerken in een digitaal ecosysteem in de zorg is dat van NEXUS Cloud Connect en het zorgplatform van ChipSoft. Na een intensieve samenwerkingsperiode gaf VZVZ in maart 2025 goedkeuring aan deze eerste platformen, de Gevalideerde Twiin Knooppunten (GtK's). Dit is een belangrijke stap in de verdere ontwikkeling van Twiin als verbindend afsprakenstelsel in de zorg. Zorgaanbieders die ChipsSoft en NEXUS gebruiken, kunnen nu profiteren van veilige en gestandaardiseerde gegevensuitwisseling. GtK's bevorderen de samenwerking tussen zorginstellingen, versnellen diagnoses en dragen bij aan hogere zorgkwaliteit en patiëntveiligheid. De platformen die nu zijn goedgekeurd en bestempeld tot GtK zorgen ervoor dat het delen van medische gegevens veiliger en eenvoudiger kan. Op deze manier is het mogelijk om medische gegevens moeiteloos en veilig te delen, ongeacht welk EPD er wordt gebruikt.

Ecosystemen over de grens voor primair en secundair datagebruik

Door de permanente uitwisseling van data zijn in de toekomst steeds meer organisaties, patiënten en andere stakeholders met elkaar verbonden. Die samenwerking en digitale uitwisseling van gegevens beperken zich niet tot onze landsgrenzen. Een belangrijke bijkomstigheid is dat deze data ook zeer bruikbaar zijn voor wetenschappelijk

onderzoek, beleidsontwikkeling en innovatie. Dat wordt sinds 1 december van vorig jaar geregeld in de Health Data Access Body (HDAB). VWS, ICTU, CBS, RIVM en Health-RI werken samen in het programma HDAB-NL. De HDAB gaat het aanvragen en het verwerken van elektronische gezondheidsgegevens over patiënten voor wetenschappelijk onderzoek, beleid en innovatie stroomlijnen.

Nederland is niet het enige EU-land dat een HDAB ontwikkelt. De Europese Unie staat namelijk steeds meer centraal bij de regulering op het gebied van standaarden en gegevensuitwisseling in de zorg. In het kader van de European Health Data Space (EHDS)-regulering verplicht de EU alle lidstaten om een HDAB te bouwen. Het voorstel voor deze verordening bestaat uit drie onderdelen: primair datagebruik, secundair datagebruik en regulering van de zorg-ICT markt. Deze stap is in lijn met het Nederlandse overheidsbeleid op het gebied van databeschikbaarheid in de zorg. Inmiddels is de EHDS gepubliceerd in het Publicatieblad van de EU. De verordening is 26 maart 2025 in werking getreden.

Met deze stap is de EHDS een nieuwe mijlpaal in het opbouwen van een veilig en efficiënt digitaal gezondheidsecosysteem als onderdeel van de Europese datastrategie.

Nederland wil met de Wet elektronische gegevensuitwisseling in de zorg (Wegiz) de ambities van de European Health Data Space (EHDS) waarmaken. Zowel Wegiz als EHDS streven naar verlaging van administratiedruk en betere zorg door gestandaardiseerde elektronische gegevensuitwisseling te verplichten. Zij versterken elkaar onderling dan ook.

Ecosysteem zorg en onderwijs

De zorg kent echter ook een trans-disciplinair ecosysteem, waarin zorg en onderwijs samenwerken. Dat is het geval bij Medical Delta, waarin bedrijven, zorginstellingen en overheden samenwerken aan innovatieve, technologische oplossingen voor een duurzame gezondheidszorg. Binnen dit ecosysteem wordt samengewerkt door ruim duizend deelnemers van de Erasmus Universiteit, Erasmus MC, TU Delft, LUMC, Universiteit Leiden en vier Zuid-Hollandse hogescholen. Zij werken samen via bijvoorbeeld trans-disciplinaire onderzoeksprogramma's en praktijkgerichte living labs. Medical Delta vormt hiermee de spil van het gezondheidszorg & innovatie ecosysteem in Zuid-Holland en daarbuiten.

UIT BOVENSTAANDE INITIATIEVEN
BLIJKT WEL HOE BELANGRIJK HET
IS DAT PARTIJEN UIT BINNEN- EN
BUITENLAND ELKAAR WETEN TE
VINDEN EN VERTROUWEN HEBBEN IN
ELKAARS EXPERTISE OM ER ZO VOOR
TE ZORGEN DAT ALLE INWONERS
TOEGANG HEBBEN TOT PREVENTIE
EN ZORG.

